

LITERATURA • Georges Simenonen jaiotzaren mendeurrena

6

Idazlerik irakurriena

Guztira, 400 inguru liburu idatzi zituen Jules Maigret komisarioaren sortzaileak, eta horien 500 milioi ale saldu dira mundu osoan zehar

Juan Luis Zabala

Kopuruei begiratuz gero, XX. mendeko idazlerik handienetako bat izan zen Georges Simenon, edo handiena akaso: oparoenetako bat, itzulienetako bat, salduenetako bat, irakurrienetako bat... 400 inguru liburu idatzi zituen, eta guztira liburu horien 500 milioi ale saldu dira mundu osoan zehar. Horretaz gain, film eta telesail ugariaren iturburu izan dira liburu horiek. Ez da harritzekoa, horrenbestez, haren jaiotzaren lehen mendeurrenak oihartzun handia izatea Europa osoan, eta batez ere Lieja hirian, han sortu baitzen Simenon, 1903ko otsailak 13 zituela, amak, superstiziosoak izaki, 12ko dataz erregiustratu bazuen ere.

Handiak bai, baina behar bezala zehaztu gabekoak dira, hala ere, Simenon obraren ninguruko kopuru horiek, ezizenez sinatuak eman baitzituen argitara liburuetak asko. Christian Brulls, Jean du Perry, Georges Sim, Jacques Dersonne, Luc Dorsan, Georges-Martin Georges, Gom Gut, Gaston Vialis... 29 urte zituela, «soilik 277 liburu» argitaratu zituela adierazi zuen Simenonek. Claude Menguy eta Pierre Deligny biografoek diotenez, bizitza osoan 431 liburu idatzi zituen.

Gide, Celine eta Millerren goraiamenak

Kantitate kontuak alde batera utzita, Simenonen obraren kalitateari buruzko laudorioetako batzuk ere ez dira nolanahikoak izan. Louis Ferdinand Celinek, Henry Millerrek eta Andre Gidek laudatu izan dute, besteak beste, Simenonen literatura. Gideren ustez, «Frantziako nobelagilerik benetakoenen artean» zegoen 1937an Simenon.

20 urte bete gabe aldatu zen Parisa Simenon, eta kazetari lanetan hasi zen han. Baina aurki jabetu zen arrakasta lortzeko eta dirua irabazteko bide zuzenagoa zuela erotismo pittin batez zipriztindutako nobela poliziakoak idaztea. 1924tik 1931era bitartean, 190 nobela eman zituen argitara, ezizenez sinatuak gehienak.

Pietr le Letton nobelan sortu zuen Simenonek bere pertsonaiarik eza-gunena: Maigret komisarioa. Intuzioak gidaturiko ikertzailea da Maigret. Hiltzailearen baitako prozesua ulertzeko eta bereganatzeko duen gaitasunak laguntzen dio kasuak argitzen. Baina hiltzailearen atxilotaketan penatu egiten du Maigret, ordu-rako haren motibaziorik sakonak ulertzera heldua izaten baita. Maigret agertzen den azken nobela —*Maigret et Monsieu Charles*— 1972an argitaratu zuen Simenonek.

XX. mendeko idazlerik oparo eta irakurrienetako bat izanagatik, Georges Simenonen liburu bakarra dago euskaratua: *Enigmak*. Sei detektibe-istorio labur biltzen dituen liburua da, Iñaki Mendiguren Bereziartuk euskaratu eta Elkar argitaletxeak Irakurmendi sailean 1994an argitaratua.

Erakusketa, liburuak, antzerkia eta ibilbidea

Duela hiru urte hasi ziren Liejan Simenonen Urtea deitu dutena ospatzeko egingo diren ekitaldien antolakuntzarako lanean. Erakusketa bat, argitalpen bat, antzerki emanaldia eta Simenon Zirkuituaren berritzea izango dira Simenonen Urtearen ardatz nagusiak.

Simenon... mende bat izeneko erakusketa idazlearen obran nagusitzen diren gaien inguruan antolatua dago, modu interaktiboan. Otsailaren 13tik irailaren 28ra bitarte izango da zabalik, Liejako Tivoli eraikinean, udaletxetik gertu.

Maiatzaren 6an La Pleiade idazle klasikoaren katalogo ospetsuko bi liburuki aurkeztuko ditu Gallimard argitaletxeak, Simenonen obrekin osatuak biak. Urtero 12 liburuki kaleratzen dira bilduma horretan, goi mailakotzat jotako idazlanekin osatuak guztiak.

Irailaren 25ean *Sime-*

non et Josephine antzerki lana estreinatuko da Liejako antzoki nagusian. Simenonek Josephine Baker jazz kantariarekin bi urtez bizi izandako amodio harremana du kontagai obrak. Oso gazte ziren biak elkar ezagutu zutenean. Parisen kazetari lanetan ari zen orduan Simenon. Baker, berriz, New Yorketik —Harlemdik— hara eramandako *La Revue Negre* musikalean parte hartzen ari zen. Parisko lehen emanaldian izan zen, kazetari lanean, Simenon, eta Bakerrek liluratu egin zuen.

Liejako Simenon Ibilbidea 1983an sortu zen, idazleak 80 urte bete zituenean. Aurten berri egin dute, eta orain ibilbidea bakarka egiteko aukera dago, horretarako egokitu duten audioari esker. Ibilbideak idazleak Parisera joan baino lehen ezagutu zituen bazterren berri ematen du. Paisaia horrek agerpen eta eragin handia du Simenonen nobeletan, idazleak behin baino gehiagotan adierazi zuenez.

HUBERT LE CAMPION / LIFE

Joxemari Urteaga IDAZLEA

Simenonen hatz-marka

Bizitza osoa liburuei (eta emakumeei) eskainitako idazle honi XX. mendeko Balzac deitu zion norbaitek, idatzitako lan oparoagatik.

Ezaguna bada, eta bestelako nobelak idatzi bazituen ere, Jules Maigret komisarioa protagonista duten polizi-nobelei esker dugu ezagun Georges Simenon.

Itxuraz idazketa erraza dirudienaren atzean, eraiketa zehatz eta arduratsu bat dago. Hiru elementu nagusi darabiltza maisuki, erraztasun itxura hori sortzeko: pertsonaiak, atmosfera eta estiloa. Horiek bere ekarpenak.

Pertsonaiak. Ameriketako polizi-nobelaren inguruan, ohizko elementuak jasoz, pertsonaia berri bat sortu zuen Simenonek, Maigret inspektorea. Detektibe mota berria da, bere arazo pertsonalak eta familia dituen gizon arrunt eta heroi itxurarik gabekoa. Ez dauka miresten duen Watsonik inguruan, ez da Sherlock Holmes; Hércules Poirotekin zerikusirik ez du, gizon grisa da Maigret, funtzionario bat.

Komisario gizen eta lasai honek ohizko gabardina, kapela eta pipa mantentzen ditu, baina bere lan metodoa da ezohizkoa, hori du berritzaile; hiltzailearen larruan sartu eta haren eran pentsatzen eta jokatzeko saiatzen da, egile baino lekuko zorrotz eta argia da, dedukzioz baino intuizioz jokatzeko du.

Maigret protagonista den nobeletan, benetako heroia ez da bera, hiltzailea baizik. Hiltzailearen arrazoiak ulertzen ditu, «Ez da kriminalik» idazten zuen Simenonek; giro baten, inguru baten semeak dira eta horrek daramatza pozoina edo bala bat erabiltzera. Epaitu gabe ulertzen saiatzen da Maigret eta, kartzelaratzean, halako etsaldi puntu batek heltzen du.

Atmosfera. Simenonek erakarri egiten du irakurlea, benetako giroak sortzen ditu. Narrazioak bertan buru-belarri sartzea darama irakurlea, zuzenean ikustera; zinearen ukitua du bere kontatzeko erak. Hilketaren gune eta pertsonai arriskutsuen tartean murgiltzen da Maigret, egunerokotasuneko objektuz eta sentsazioz zipriztindutako mundu errealean.

Estiloa. Simenonen hirugarren sekretua estiloa da, eta era laburrean agertuta, bost lirateke ezaugarri nagusiak, hiztegi mugatua, hitz arruntak, adjektibo eta adberbio gutxi, metafora burrunbatsu edo konparaketa originaleirik ez, esaldi motz eta zuzenak.

Leiendak dioenez, Colette abeslariak, lehen eskuzkribuak irakurrita, hala esan omen zion liejatarari: «Kentzazu literatura eta idazle handi bat izango zara».

Intriga, suspentsea, ikerketa eta errealtate gordinera zuzenean hurbiltzen diren nobelak maite dituenak jo beza Maigret komisarioarengana.